Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 31 (85) Чацьвер, 20-га Жніўня 1925 г. м. Вільня. Год II.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць адзін раз у тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 80 гр.
" " " 3 " 2 зл. 40 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрас Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno, ul. Niemiecka, 1 „Hotel Sokołowskiego" pokój № 26. Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз. Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 20 гр. у тэксьце — 15 гр. на апош. стар.— 10 гр.

Старая авантура на новы лад.

Газэты прынясьлі нам весткі аб распачацьці новай беларускай палітычнай акцыі ў Літве. У Коўні стварыўся „Беларускі Нацыянальны Камітэт", з нейкім, нікаму дагэтуль невядомым, А. Галавінскім на чале. У зьвязку з гэтым, літоўская ўрадовая прэса загаварыла аб патрэбе літоўска-беларускага паразуменьня й згоды, каб... супольнымі высілкамі адабраць Вільню ад Польшчы і далучыць яе да Літвы!

Гэта ёсьць старыя і добра вядомыя штукі. Хто з нас ня помніць, як ня так яшчэ даўно (гады 1919—1924) так званы „Урад Беларускай Народнай Рэспублікі" Ластоўскага перажываў мядовы месяц літоўска-беларускай згоды і „саюзу". Мы помнім добра аб знамянітай Пражскай Міжнароднай Беларускай Конфэрэнцыі, на якой былі прадстаўнікі і нашай групы. На конфэрэнцыі гэтай урад Ластоўскага in corpore на ўвесь сьвет абвясьціў дэкларацыю, што Вільня павінна належаць да Літвы. Прыхільнікаў Ластоўскага на конфэрэнцыі было аж 33, а нас, прадстаўнікоў палёнафільскага кірунку, было толькі 3!

Аднак, наш невялікі лічэбна, але цьвёрды пратэст проці безпадстаўных прэтэнсіяў Літвы да Вільні і, наагул, проці літоўскай інтрыгі на шкоду беларускаму народу, унёс моцны „дысонанс" у гэтак лоўка зладжаны нямецка-літоўскімі комбінатарамі антыпольска-беларускі канцэрт.

Часы зьмяніліся. Вільні літоўцы не дасталі. Паўстаньне, падрыхтаванае Ластоўскім дзеля адарваньня ад Польшчы з — прадвеку беларускіх зямель з мэтай далучэньня іх да Літвы, не удалося і скончылася прыкрым Беластоцкім працэсам „72 беларусаў" ды вастрогам. Знамянітая „умова" паміж „урадам" Ластоўскага і ўрадам літоўскім оказалася кавалкам звычайнай паперы. А як толькі літоўцы убачылі, што „урад" Ластоўскага *ім больш ніякой карысьці прынясьці ня можа*, дык бяз ніякае цэрэмоніі *зьліквідавалі яго*, нават зьняўшы ўвесь час вісеўшы над будынкам „ураду", бела-чырвона-белы сьцяг.

Завастрыўшыяся адносіны паміж беларусамі і літоўцамі закончыліся рэпрэсіямі проці беларусоў, што змусіла эміграваць у Чэхію амаль ня ўсю групу Ластоўскага.

Усё гэта было яшчэ так нядаўна... Ізноў цяпер мы бачым круты паварот літоўскай палітыкі ў адносінах да беларусоў. Зноў кінуліся літоўцы да гэтак яшчэ нядаўна магутнага літвінафільскага беларускага лагэру, але не знайшлі ўжо нікога з быўшых саюзьнікаў: група Ластоўскага была разьбіта; дзеячы ў эміграцыі... На новую літоўскую авантуру, якая нічога супольнага з беларускім адраджэнскім рухам ня мае, ніхто з ідэйных беларусоў ужо не пайшоў. Гэта выразна відаць з самога складу новага камітэту ў Коўні, у які не ўвайшоў ніхто з быўшых міністраў і дзеячоў Ластоўскага і з яго групы. Праўда, віцэ-старшынёю камітэту ёсьць наш стары знаёмы, б. пасол Бел. Павольскага клюбу—Якавюк, але яго „сымпатыі" да Літвы былі даўно добра ўсім вядомы, што і змусіла яго ў сваім часе „зьнікнуць у Літву.

Надта характэрны адносіны самога Ластоўскага да новага камітэту і ўсей гэтай авантуры. У сваім лісьце, паданым у літоўскай газэце, ён пратэстуе проці самазванага камітэту, у якім — як піша Ластоўскі—„няма нікога з беларусоў, апрача расейскіх эмігрантаў". Пратэставаць проці самай „ідэі" камітэту Ластоўскаму было даволі трудна, тым болей у літоўскай газэце. „Ідэя" гэтая ёсьць ня што іншае, як жаданьне беларускімі рукамі хапаць гарачыя каштаны для Літвы — дапамагчы літоўцам здабыць для іх Вільню! „Ідэя" зусім адпавядаючая моральнай вартасьці сяброў новага „бел—кома", якія ідуць на ганебную, шкадлівую для беларусоў работу пасьля таго, як літоўцы гэтак вераломна і гэтак нядаўна абманулі беларусоў, зламалі „умову", зьдзекаваліся і ганялі сваіх гэтак недаўніх прыяцеляў і „саюзьнікаў", прымусіўшы эміграваць актыўнае беларускае грамадзянства ў Чэхію. Ідуць сябры „бел—кома" на гэтую работу тады, калі „за карысную для Літвы справу" да гэтага часу Баран і многа іншых ахвяр літоўскіх авантураў сядзяць у беластоцкім вастрозе. Што тычыцца самой істоты „ідэі" — прэтэнсій літоўцаў да Вільні, дык нам, беларусам, яны проста сьмешны.

Поўная абсурднасьць прэтэнсіяў Літвы да Вільні ясна ўжо нават і заграніцай—у Эўропе. З гэтага боку надта характэрным ёсьць адзыў швэйцарскай газэты „Journal de Genewe", рэдактар якой, як сябра Таварыства Прыяцеляў Лігі Нацыяў, некалькі тыдняў таму спэцыяльна прыезджаў на Віленшчыну, каб дакладна праўдзіць на мяйсцох польска-літоўскія адносіны. Мартэн езьдзіў па ўсей Віленшчыне, аж да літоўскай граніцы; адведаў літоўскія арганізацыі, быў ў Вілен. Бел. Нац. Камітэце, быў і ў Час. Бел. Радзе.

І вось, скора пасьля гэтай паездкі, як рэзультат яго зусім аб'ектыўнага і ўсебаковага спраўджаньня прэтэнсій літоўцаў да Вільні, п. Мартэн у N 205 „Journal de Genewe" ад 29 ліпня ў перадавіцы пад загалоўкам „Memel et Wilno", вось што піша:

„Гэткім чынам, у сучасны мамэнт у Вільні літоўцаў няма, выключая некалькіх духоўных (pretres) і некалькіх служанак (servantes) і нязначнае лічбы жыхараў на мяйсцох (dans le territoire). Жаданьне вярнуць ці аддаць Вільню Літве ёсьць хімера (une chimère), бо народ гэтага ня хоча. Там, дзе ваколіцы Вільні ня польскія, яны беларускія. І беларусы жадаюць лепей мець дачыненьня з Польшчай чым з Літвою". Вось што кажа зусім об'ектыўная, бо нічым не зацікаўленая, швэйцарская газэта,—гэтак і ёсьць, фактычна.

І новую (de facto старую), раз ўжо збанкрутаваную літоўскую авантуру à priori чакае і на гэты раз поўны правал.

Палітычны агляд.

У апошнія часы ўся Эўропа, а нават увесь сьвет перажывае агульны эканамічны крызіс і большыя або меншыя міжнародныя конфлікты. Кітайскі конфлікт удалося, дзякуючы рашучаму ўмяшацельству Амэрыкі, крыху аслабіць. Большасць дзяржаў—пратэктараў у Кітаі прышла да пераконаньня, што далей нельга ўтрымоўваць гэткага палаженьня, якое было дагэтуль і пры якім ня можа быць дзяржаўнай незалежнасьці. Нельга далей утрымоўваць гэткага палажэньня, каб у дзяржаве істнавалі дзяржавы, і каб гаспадары ня былі гаспадарамі ў сябе ў хаце. Экстэрыторыяльнасьць, г. зн. поўная незалежнасьць і недатыкальнасьць чужаземных дзяржаў у Кітаі далей ня можа быць дапусьціма. Гэткага пагляду трымаецца Амэрыка і Францыя і з гэткім паглядам у канцы канцоў згодзіліся Англія і Японія, карыстаўшыяся найбольшымі прывілеямі ў Кітаі. Пасьля гэтага зрабілася магчымым склікаць конфэрэнцыю 9-ёх дзяржаваў, якую запрапанавала Амэрыка і на якую выказалі ўжо сваю згоду ўсе дзяржавы, зацікаўленыя ў Кітаі. Конфэрэнцыя будзе склікана ў восені ў Пэкіне і зусім магчыма, што ёй удасца ліквідаваць кітайскі конфлікт. Як-ні-як, з гэтага конфлікту выйдзе пераможцам Кітай, а чужаземцам прыдзецца пазбавіцца шмат якіх правоў і прывілеяў. Але самым важным рэзультатам уладжаньня кітайскага конфлікту будзе тое, што бальшавікі страцяць свой уплыў у Кітаі і, наагул, на Усходзе, які яны мелі дагэтуль і які хочуць выкарыстаць на шкоду агульнага міру.

Палепшаньне палажэньня ў Кітаі ўжо адбілася на палажэньні С. С. Р. Р. Бальшавікі ізноў пачынаюць зьмяняць свой фронт і больш цікавіцца эўропэйскімі справамі, тым болей, што Эўропа цяпер перажывае цяжкі эканамічны крызіс. Каб не падгатаўляць грунту дзеля бальшавіцкай агітацыі, ангельскі ўрад пайшоў на ўсе ахвяры, каб толькі не дапусьціць да забастоўкі горнарабочых, якая магла-б выклікаць шкодныя рэзультаты для Дзяржавы з эканамічнага боку. Конфлікт між ангельскімі рабочымі і гаспадарамі копяў пачаўся, як ведама, з таго, што апошнія, з прычыны зьменшанага вывазу каменнага вугальля, хацелі паменшыць і плату рабочым. Рабочыя пагразілі забастоўкай, якую абяцаліся

падтрымаць чугуначнікі і партовыя рабочыя. Урад, каб не дапусьціць да гэтага, прымусіў прамыслоўцаў захаваць р[illegible]ейшую плату і абяцаўся выплаціць ім з дзяржаўных грошай дэфіцыт. Гэта, ведама, зьвязана з вялізнымі дзяржаўнымі расходамі, дзеля чаго пасыпаліся закіды проці ўраду з боку лібэралаў і нават консэрватараў. Пры гэтым трэба ад'значыць тую асаблівасьць, што ўсе найбольш лібэральныя законы для рабочых былі выданы ў Англіі консэрватыўным урадам.

Па лініі агульнае згоды йдзе таксама й палітыка Францыі. Францускі ўрад робіць ўсё, што можа, каб згодна ўладзіць мароканскі конфлікт. Ужо высланы фармальныя мірныя прапазіцыі Францыяй і Гішпаніяй Абдэль-Крыму, які яшчэ пакуль што ня даў адказу. У гэтых прапазіцыях Францыя і Гішпанія прызнаюць незалежнасьць Рыфаў, на чале якіх стаіць Абдэль-Крым. Але Англія ды Італія ня зусім здаволены мірнымі варункамі Францыі, якая забасьпечывае сабе некатарыя выгады, якія могуць папсаваць роўнавагу на поўначы Афрыкі. Францыя прымушана сьпяшацца падпісаць мір з Абдэль-Крымам яще дзеля таго, што творацца новыя труднасьці на Блізкім Усходзе. У Сырыі пачаўся гэткі-ж самы конфлікт між францускім гарнізонам і арабскім племям Друзаў і Французы ўжо мелі адну няўдачу. Прадбачыць, што далей будзе ў Сырыі, трудна: там былі ўжо паважныя разрухі два годы назад, а ў суседняй Арабіі яшчэ дагэтуль зусім не супакоіўся арабскі рух проці ангельцаў. Удача Абдэль-Крыма не магла не атклікнуцца жывым рэхам у Сырыі і Арабіі.

Перэгаворы аб трактаце басьпекі ўсё яшчэ вядуцца. Самым цікаўным зьявішчам апошніх дзён быў адказ Бэльгіі на нямецкую ноту, высланы ангельскаму міністру заграничных справаў. Поўны тэкст гэтага адказу яшчэ не апублікаваны, але с таго, што ўжо паявілася ў прэсе, можна дедацца аб становішчы Бэльгіі. Бэльгія, як відаць, зусім згодна с поглядамі Англіі, з якімі не згаджаецца Францыя. Бэльгійскі міністар заграничных справаў, соцыялісты Вандэрвэльдэ, сказаў, што Вэрсальскі і інш. трактаты могуць зьмяніцца зусім законна, што Нямеччына мае права дамагацца праз Лігу Народаў зьмены сваіх граніцаў і калі-б здарыўся аружны конфлікт Нямеччыны з адным з яе ўсходніх суседзяў, трэцяя дзяржава (тут гаварыцца аб Францыі) ня мае права даць збройнай падмогі сваім усходнім хаўруснікам бяз згоды на гэта рады Лігі Народаў. І ў пытаньні аб пакце басьпекі, як і ў пытаньні аб Жэнэўскім Пратаколе, Бэльгія падтрымоўвае Англію. Гэткім чынам францускі погляд, падтрымоўваецца адной толькі Францыяй. Нядаўна францускі міністар заграничных справаў Брыан паехаў у Лёндан дзеля таго, каб пагутарыць аб гэтым з ангельскім міністрам заграничных справаў, Чэмбэрленам Калі толькі ім ня ўдасцца згаварыцца, дык пакт басьпекі спаткае гэткі самы лёс, як і Жэнэўскі Пратакол.

Адносіны між Польшчай і Нямеччынай усё далей завастраюцца. Да эканамічнага конфлікту далучыўся яшчэ й палітычны. Каб прымусіць Нямеччыну пайсьці на ўступкі ў гандлёвым пытаньні, Польшча пастанавіла зрабіць націск пасьпешнай высылкай з Польшчы нямецкіх оптантаў, якіх лік даходзіць да 37.000 душ, (лік польскіх оптантаў у Нямеччыне каля 7.000 душ). Раптоўная высылка гэткага значнага ліку оптантаў с Польшчы была неспадзеўкай для нямецкай улады і дзеля гэтага ня было нічога падгатавана, каб прыняць і разьмясьціць у Нямеччыне нямецкіх оптантаў. Часова прыйшлося разьмясьціць іх у спэцыяльных лагерах. Дзеля гэтага ў Рэйхстагу пасыпаліся інтэрпэляцыі па адрэсу ураду. Міністар заграничных справаў Штрэзэман, у сваіх адказах, усю віну ўзваліваe на Польшчу. У рэзультаце Рэйхстаг вынес рэзалюцыю, якую падтрымалі ўсе партыі апрача комуністых, дамагаўшуюся ад ураду адпаведных рэпрэсіяў проці палякоў, якія жывуць у Нямеччыне. Гэткія-ж рэзалюцыі вынесьлі і паасобныя часткі Нямеччыны. Есьць небасьпека, каб немцы не распачалі рэпрэсыяў у адносінах да г. наз «сэзонных рабочых», якіх ёсьць у Нямеччыне 380 000.

N.

ПАЛІТЫЧНАЯ ХРОНІКА.

У Польшчы.

Міністар Рачкевіч выежджае 18 жніўня на двацыднёвы водпуск да Крыніцы. У часе адсутнасьці заступаць п. міністра будзе падсэкрэтар стану п. Ольпіньскі.

Забастоўка мэталёўцаў у Варшаве. Забастоўка мэталёўцаў абхапіла бадай ўсе прыватныя і вайсковыя фабрыкі. Бастуе 76 прац. г. знача—каля 18.000 работнікаў мэталюргічнага промыслу.

З поўафіцыяльных крыніц паведамляюць, што на заграничных біржах прыметна палепшаньне курса злотага. Трэба спадзявацца што у працягу будучага тыдня злоты дапне нормы.

Скончыліся вялікія польскія манэўры пад Бродамі, на якіх былі прысутнымі вайсковыя прадстаўнікі Англіі, Францыі, Балтыцкіх дзяржаваў, Японіі, Італіі, Бэльгіі і Румыніі.

За граніцай.

Парыж. З Сірыі паведамляюць, што дзеля падаўленьня паўстаньня друзаў (мейсцовы народ) былі высланы два атрады. Адзін з іх у ліку 173-х чалавек быў акружаны ворагам і толькі 70 жаўнерам удалося прабіцца ў Суэйды, куды прыбыў на другі дзень і першы атрад. Калонна ген. Маню, якая была паслана на ратунак, па дарозе была акружана друзамі і разьбіта; раненых 385 чалавек, у тым ліку 23 афіцэры; лік забітых невядомы; прапала бяз весткі 432 асобы, з якіх большасьць сірыйцаў трафіла ў палон, ці зьбегла ў Транс-Іордан. У Сірыю паслана дапамога.

Бэрлін, 15.VIII. У часе стычкі паміж комуністымі і паліцыяй забіты 1 і ранена 12; арыштавана 40 комуністых. З боку паліцыі пацярпеўшых—15 чалавек.

Турцыя. Ангора 13.VIII (Pat). Падчас працэсу проці комуністых, абвінавачаных за спробы пераварота, трыбунал прыгаварыў 4 комуністых на дажыцьцёвую катаргу, 6 на 15 гадоў вастрогу і 7 на 11 гадоў.

„Выбарнае" начальства.

(з баек Крылова).

Воўк нейк, за пратэкцыяй лісіцы,
Якая добрая была са львіцай,
Прасіў у Льва-Цара
Яго назначыць старастай авечага двара.
Аднак дзеля таго, што кандыдат
Ня надта добрай славай карыстаўся,
Леў выдаў свой загад:
«Каб сход скаціны ўсей сабраўся».
На сходзе гэтым Леў
Даведацца хацеў —
Якую большасьць Воўк
Ці за сябе, ці проці меў.
І вось, собраўся сход
Спрачаецца, шуміць народ
(Вядома як на сходзе).
Пра ўсё ідзе тут мова, —
Проці Ваўка, аднак, ні слова
Ніхто ня выказаў ў народзе.
Авечкі тут-жа згрудзіўшысь стаялі,
Уздыхалі ды маўчалі.
І Леў свой выдаў прыгавор:
— Аддаць Ваўку авечы двор!

Такі вось вынік схода
Найчасьцей і ў нас бывае:
І воўк «голасам народа»
Аўцам у начальства пападае.

Б. Друцкі.

Агляд прэсы.

„Голас Беларуса" з Коўні піша:

„27 ліпеня б. г. ў м. Коўне ў памешканьні гімназіі „Аўшра" адбыўся агульны сход беларусаў дзеля заснаваньня „Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Літве". На сходзе было прысутных звыш 30 асоб. (Надта многа! Рэд.).

Старшынёю сходу быў абраны грам. Цывікевіч, за сэкрэтара грам. Гузней. Сход заслухаў шэраг справаздач — аб агульным станавішчы беларускае справы, аб станавішчы ў краю, аб заданьнях арганізуемага камітэту.

Пры завязаўшайся дыскусіі падпаў рэзкай крытыцы сучасны напрамак палітыкі ў віленскім пытаньні, характэрызуемы адсутнасьцю працы і цьвёрдага шырокага пляну.

Пасьля дакладаў і дыскусіі адбыліся выбары. У склад Камітэту ўвайшлі: старшынёю — інж. Галавінскі, віцэ-старшынёю — былы пасол да Варшаўскага сойму—С. Якавюк, сэкрэтаром — грам. Гузней. Сход вітаў воплескамі прысутнага ў залі рэдактара газэты „Летува" д-ра Цурыцкага.

Па пытаньню аб беларуска-лі-

ФРАНЦІШАК АЛЯХНОВІЧ.

ДРЫГВА

драматычны эскіз ў 6-ёх абразох.

(*Гляддзі „Грам. Гол." № 83*).

Лякдугна (*ўваходзячы*). Што? Чаму?

Сьцяпан (*ўваходзячы*). А куды-ж ты думаеш ісьці?... (*пабачыўшы, што Манька плача*). А! чаго-ж Маня плача? (*Да Манькі*). Ну, ня трэба плакаць, бо дрэнна будзеце выглядаць: вочкі будуць чырвоненькія і носік будзе чырвоненькі... (*да хлапцоў*). Ну, калі ісьці, дык ісьці! Пойдзем!

Гаспадыня (*ўвайшла пры апошніх словах Сьцяпана*). Эх, гэтая Манька заўсёды папсуе інтэрас!

Сьцяпан. Але й Манечку бяром з сабой!... Паня гаспадыня! добра?

Гаспадыня. А хай сабе йдзе!... Але чаму-ж бы вам тут не пасядзець? Усё ёсьць, чаго захочаце...

Сьцяпан. Калі вось Міхалка ня хоча... (*да Міхалкі*). Міхась! га? можа застанемся тутака?

Міхалка. Як сабе хочаце... Я — іду!

Сьцяпан. Ну, калі так, дык пойдзем! (*да Манькі*). Панна Маня! апранайцеся! Хутчэй!

Манька (*ціха да Міхалкі*). Ты хочаш, каб я з вамі йшла?

Міхалка. Яшчэ чаго! Нашто? Я ўцякаю адсюль, а яна са мной пойдзе!... Вось добра!...

Манька. Ах, так... Ты ад мяне ўцякаеш?... Добра... (*сядае*).

Сьцяпан. Ну, пойдзем ужо, хутчэй! (*да Манькі*). Пойдзем!

Манька. Я не пайду!

Сьцяпан. Чаму?

Манька. Не хачу! Не пайду! Адчапіцеся!

Сьцяпан (*сьціснуўшы плячыма*). Ну, калі ня хочаце — ня трэба... Ну, марш, хлопцы! Да пабачэньня, панна Маня! Бывайце здаровы, пані гаспадыня! (*пяе*). *Allons enfants de la patrie...* (*пяючы ўсе выходзяць на вуліцу*).

Гаспадыня (*да Манькі*). І нашто ты хванабэрыі робіш? Яны-ж людзі ня простыя, а вучоныя, а ты простая дзяўчына — і хванабэрыі!... І сабе шкоды робіш і мне гасьцей выганяеш.. эх! (*махнуўшы рукой, пайшла у кухню*).

Манька (*глядзіць усьлед пайшоўшым хлапцам і сумна ківае галавой*). Пакінуў мяне! пакінуў!...

Галубоўскі (*ўваходзіць з другога пакою і пабачыў, што нікога з гасьцей ужо няма*). А мяне пакінулі!...

ЗАСЛОНА.

V.

Рэч дзеецца пара гадзін пазьней, уначы. Сцэна цёмная. Каля буфэту на падлозе сьпіць Галубоўскі. Паўза. Пасьля чутны стук у дзьверы і вокны.

Галубоўскі (*будзіцца*). Хто гэта? чаго? (*стук

тоўскіх узаемаадносінах сход вынес гэткую рэзалюцыю:

„Агульны сход беларусаў у Літве горача вітае спробы прадстаўнікоў літоўскага грамадзянства устанавіць на-нова добрыя адносіны з беларусамі і ўзнавіць арганізаваную супольную барацьбу супроць захапленьня Польшчай Вільні, беларускіх і літоўскіх абшараў. Сход пастанаўляе падтрымаць усімі заходамі гэтыя спробы, калі яны будуць шчыры і сур'ёзны і будуць грунтавацца на прынцыпе роўнасьці абедзьвюх умаўляючыхся старон. Сход выказывае надзею, што новы напрамак будзе ў свой час прыняты ўсім літоўскім грамадзянствам незалежна ад партыйных груповак. Разам з тым сход заяўляе, што цяперашняя літоўская палітыка ў віленскім напрамку, пацягнуўшая разрыў паміж абедзьвюма старанамі, мае сілу яшчэ і да сёньня, дзеля чаго яшчэ зарана казаць аб устанаўленьні актыўнага беларуска-літоўскага супрацоўніцтва".

Сход даручыў Камітэту ўвайсьці безадкладна ў цесную сувязь з краёвымі і закардоннымі беларускімі арганізацыямі па пытаньням бягучай палітыкі і ў тым ліку па пытаньню аб скліканьні 2-ой агульна беларускай канферэнцыі. (Ці ня ізноў у Празе?).

Камітэту даручана: прывітаць старшыню літоўскага „Таварыства адрадаваньня Вільні", грам. Біржышко і дзякаваць яго за памешканьне для сходу; пасладзь прывітаньні Ураду БНР, Беларускаму Пасольскаму Клюбу у варшаўскім сойме, беларускім калёніям у Латвіі і Празе і прыступіць да рэгістрацыі беларусаў у Літве".

Старыя, добра вядомыя штукі. Аднак-жа варожыя сілы гуртуюцца!

У С. С. Р. Р.

Галодныя дэмонструюць.

У канцы ліпня месяца ў Менску адбываліся (цэлыя 3 дні!) галодныя дэманстрацыі — пераважна кабет і дзяцей. Быў устроены паход пры вучасьці больш як 8.000 чалавек. Нясьлі плякаты з надпісамі: „не дазволім вывазіць хлеб з Беларусі! Хочам цукру!" Дэмонстрацыі гэтыя адбываліся затое, што у чэрвені не даставілі патрэбнай колькасьці цукру, а таксама з прычыны масавых рэквізіцыяў хлеба для цэнтральных губерніяў Расеі.

Проці дэманстрантаў выстаўлена было войска.

Прадаюць крадзенае.

Усім ведама, што бальшавікі, раскраўшы залатыя і сярэбраныя запасы расейскай казны, забралі з цэркваў і касьцёлаў ня толькі цэннасьці, якія былі на абразох, але нават крыжы і ўсе царкоўныя і касьцельныя начыньні з серабра і золата. Забрапі — і ўсе гэта разышлося па руках «камісараў», каторыя і цяпер яшчэ гэтыя рэчы вывозяць і прадаюць за-граніцай. Але і гэта аказалася мала. Ня ўсе, відаць, камісары «абасьпечылі» сябе міліёнамі ў загранічных банках як Троцкі, Зіноўевы і іншыя верхаводы. І вось — пачынаецца распрадажа ня толькі багацтваў царскіх але і розных іншых, бязцэнных проста, скарбаў, маючых вартасьць з боку мастацкага, ці навучнага. Прадаюць абразы, абстаноўку палацаў і г.д.; дабраліся і да калекцыяў. Так, апошнімі часамі прадаюць вельмі рэдкую, амаль што ня азіную на ўсім сьвеце калекцыю марак цара Мікалая.

Комсамольцы забаўляюцца.

Найбольш ярымі барацьбітамі проці веры зьяўляюцца комсамольцы. Агітацыя вытравіла з душы моладзі ўсякае пачуцьце. У сваім азьвярэньні ня маюць яны ніякай меры. «Богахульствы», зьнішчаньне абразоў, зьневажаньне храмаў — значаць усе іх выступленьні. Так 4 г. м. банда гэткіх вырадкаў у Быхаве, напіўшыся на сьвяткаваньні ўгодкаў залажэньня комсамольскай ячэйкі, пайшла у вёску Тошчыцу, дзе забралася у касьцёл і царкву. У обоіх храмах зьнішчылі аўтары, зьбэсчасьцілі і спрафанавалі ўсе сьвяшчэнныя начыньні і абразы. Сяляне зьвярнуліся з жалабай, але «начальства» нічым на гэта не рэагавала.

Ня хочуць служыць у войску.

Відаць ня надта смакуе народ у раздуцьці бальшавікамі сусьветнага пажару. Зразумелі ўжо, што кучка авантурыстаў, якая захапіла ўладу, хоча крывёю работнікаў і сялян дабіцца панаваньня над гэтымі-ж работнікамі і сялянамі Эўропы і, захапіўшы ўладу, дарваца (як і ў Расеі), да багацьця «буржуазіі». Ведама-ж — у Расеі ужо бадай усё раскрадзена, вывезена і продана. Трэба шукаць новых мейсцаў, дзе-б можна было «грабіць награбленае». Але сяляне, зразумеўшы гэта, ня хочуць сваімі рукамі выцягваць з агню каштаны для паноў-комуністых. Усё часьцей савецкія газэты даносяць, што дэзэртырства з чырвонай арміі носіць масавы характар, а то і навабранцы зусім не зьяўляюцца на прызыў. Так, са зволеных у вотпуск 320 жаўнераў, у ліпні вярнулася толькі 78. Рэшта — засталася ў хатах. Безпасрэдна з палку дэзэртавала ў тым-жа часе 118 жаўнераў. За той-жа месяц ліпень бабруйскі палявы суд прыгаварыў да сьмертнай казьні 49 жаўнераў і афіцэраў за дэзэртырства і трыманьне антысавецкіх адозваў.

Паўстанцы ня сьпяць.

— Атрад капітана Крэчэт-Арлоўскага напаў на ст. Уша, Гомельскага раёну, і забраў там касу ў 1000 руб., а ў мястэчку Уваровіцы разстрэліў усіх комуністых мейсцовага «Исполкома».

— 30 ліпня, ў часе расправы „карацельнага атрада" ў вёсцы Колгча, сяляне далі знаць аб гэтым паўстанцам. Тыя, выйшаўшы з суседніх лясоў, напалі на атрад і разьбілі яго зусім. Камісара і 6 жаўнераў паўстанцы аддалі сялянам, якія кінулі іх у вагонь пажарышча, а рэшту атрада, каля 70 чалавек, паўстанцы павялі з сабой у лясы. Лёс іх няведамы.

— Уначы з 31 ліпня на 1 жніўня паўстанцы зрабілі шэраг нападаў на цягнікі. Так, на лініі Гомэль-Жлобін, затрыманы быў пасажырскі цягнік. Усе якія былі ў ім комуністыя разстрэлены.

Таксама быў затрыманы вайсковы цягнік, які вёз атрад «усьмірыцеляў» Г. П. У. Паўстанцы зьнялі рэльсы, а калі цягнік стаў і з вагонаў пачалі скакаць чырвонаармейцы — па іх адкрылі страляніну. У рэзультаце—17 забітых і каля 40 раненых.

— 6 г. м., каля станцыі Крункі, паўстанцы напалі на цягнік з амуніцыяй, які ішоў са Смаленску. Вагоны былі спалены,—амуніцыю і прадукты разабралі жыхары бліжэйшых вёсак. З Барысаўскага Г. П. У. адпраўлены на ўсьмірэньне сільныя атрады кавалерыі. (Жарка будзе сялянам!).

— 10 г. м. у Менск прайшоў транспорт раненых жандараў і жаўнераў Г. П. У. З іх слоў аказвається, што ранены яны былі пад Сгудзянкай, дзе кавалерыя Г. П. У. была акружыўшы паўстанцаў, але тыя прабіліся і ўцяклі. Памаглі паўстанцам у гэтым выпадку жаўнеры чырвонай пяхоты, якія перайшлі да паўстанцаў.

Бьюць комуністых.

Як ні скрываюць бальшавіцкія газэты выпадкі, калі выведзены з цярпеньня народ распраўляецца па свойму з катамі-комуністымі, аднак відаць, што гэтыя выпадкі здараюцца усё часьцей і часьцей. Мінулы тыдзень таксама не праішоў спакойна, вось жменя фактаў:

— У вёсцы Мурына забіты селькор Зайцаў і комсамолец Ігнатаў за антырэлігійныя выступленьні і зачыненьне царквы. Трупы іх выкінулі сяляне ў раку.

— У Новым Быхаве некалькі п'яных комсамольцаў зайшлі у касьцёл, дзе адпраўлялася набажэнства і пачалі страляць у абразы і рваць харугві і т. п. Прыпадкова прахадзіла міма некалькі чырвонаармейцаў. Абураныя „хуліганствам" комсамольцаў, жаўнеры прабавалі выгнаць іх з касьцёлу. Завязалася калатніна, у якой жаўнеры закалолі штыкамі некалькіх комсамольцаў.

— У Лепілі, у часе паседжаньня мяйсцовага „ісполкому" — была кінута бомба. Забіты сэкрэтар Наўтан, 6 сяброў, у тым ліку старшыня Курат ранены. Вінавайцы ня знойдзены.

— У Смаленску 6 г. м. забіты камісар Г. П. У. Іванов, які рабіў арышты афіцэраў чырвонай арміі. Забіты ён быў на вуліцы нейкім кавалерыстым.

— У Воршы 7 г. м. у вадным з кінэматографаў застрэлены з рэвальвэраў агэнты Г. П. У. — Шульц, Бэрэнсон, Дубаў і Чэкістка Зотова. Забойцы уцяклі.

— 12 г. м. у вёсцы Бранчыцы, Слуцкага павету, забіт селькор Дубоўскі, у весцы Чапліцы—комуністы Посік, у Цукелях — камісар савецкага маёнтку Бялецкі; 13 г. м. на станцыі Увече застрэлены агент ГПУ Нудзік, а ў лясу, каля вёскі Зашэвічы, знайшлі труп комуністага Бэрко, які быў застрэлены, а пасьля павешаны.

трывае далей). Хто тамака так позна стукаецца? *(устае і йдзе да дзьвярэй).* Хто там?

Сьцяпан *(за сцэнай).* Адчыняй, адчыняй, стары! Гэта мы.

Галубоўскі. Паночкі! ужо позна... Ужо ўсе сьпяць: пання гаспадыня сьпіць і Маня сьпіць...

Сьцяпан. Адчыняй! Мы разбудзім.

Галубоўскі. Калі я сам ня ведаю... Каб гаспадыня не злавалася!...

Сьцяпан. Ня будзе злавацца. Адчыняй!

Галубоўскі. Зараз, я толькі запалю лямпу... *(запаливае лямпу, на сцэне робіцца сьветла).*

Манька *(пачуўшы голас уваходзіць босая, акрыўшыся хусткай).* Хто тамака?

Галубоўскі. А гэта тая самая кампанія... студэнты. *(Адчыняе дзьверы, уваходзяць:* **Сьцяпан, Міхалка і 2 госьці,** *якія падтрымоўваюць ушчэнт п'янога* **Ляндугну).**

Ляндугна *(пяе-бармоча: „Вып'ем за радасьць, вып'ем за шчасьце...")*

Сьцяпан. Выбачайце, панна Маня, што мы вас разбудзілі сярод начы, але ўжо нікуды нельга дастукацца, бо ўсюды зачынена, а сягоньня захацелася нам яшчэ крыху выпіць... Сягоньня разьвітаньне з прыяцелям... Міхалка раптам, ні з таго—ні з сяго, замест ехаць у суботу—паедзе заўтра раніцай.

Манька. Ах, так?

Сьцяпан. Дык вось трэба выпіць, праўда?

Манька *(іронічна).* О, трэба!

Сьцяпан. Ну, дык шкода часу... Хадзеце, хлопцы, сядайце! *(усе, апрача* **Манькі** *і* **Міхалкі** *выходзяць у друні пакой).*

Манька *(стаіць каля буфэту й глядзіць на Міхалку).*

Міхалка *(ходзячы па сцэне).* Маня! Я хачу з табой пагутарыць. Даўно я ўжо хацеў, але вось ня мог... А трэба... Цяпер дзеля таго, галоўным чынам, і прыйшоў сюды, каб адразу сказаць усё... Толькі калі ласка спакойна, бяз сьлёзаў...

Манька *(глядзіць на яго шырока расплюшчанымі вачыма, баючыся гэтых яго слоў).* Бачыш, Маня, пара месяцаў назад, мы спазналіся, палюбіліся, добра нам было... Але як-жа далей будзе? Усё мае свой канец.

Манька *(нясьмела).* Ты-ж казаў, што жаніцца будзеш...

Міхалка. Жаніцца? Гм! жаніцца! Лёгка сказаць... Але ці ў гэтым шчасьце? Ну, калі пажэнімся, думаеш, будзем шчасьлівы? О, ніколі! Ты мяне не разумееш, я цябе таксама не магу зразумець, бо мы з табой быццам з розных канцоў сьвету. Людзі тады жывуць з сабой шчасьліва, калі разумеюць адно аднаго. А гэта трудна... Бо душа людзкая гэта... гэта не бутэлька гладкая, як гэта *(бярэ са стала бутэльку)*, а там шмат ёсьць розных загібаў, куточкаў, перагародкаў, якія усе трэба пазнаць, жывучы з чалавекам... Дык вось, Маня, нам трэба разстацца. Але, але... трэба!

(Працяг будзе).

ПА СЬВЕЦЕ.

Падняцьце нямецкага флёту.

Пачатыя ў леташнім годзе работы па падняцьцю затопленага нямецкага флёту у Скапа Флёў пасуваюцца з пасьпехам уперад.

У сучасны мамэнт бадай кожныя два тыдні падымаецца адно з патопленых вайсковых караблёў. Да гэтага часу паднята 13. Паднятыя караблі прадаюцца на злом. Браняносцы „Гіндэнбург“ і „Зэйдліц“, па 25.000 тон кожны, пакуль што яшчэ знаходзяцца на марскім дне, але вясной будзе зроблена спроба падняцьця і гэтых гігантаў.

Грандзіозны мост.

Ангельскі ўрад пастанавіў збудаваць мост праз раку Замбезі (у Афрыцы), даўжынёй у 1200 мэтр. Кошт сталі, якая патрабуецца на будову маста, дасягне 3,25 мільёнаў фунтаў штэрлінгаў.

Пажар нафты.

У Марэні (Румынія) пачаўся вялікі пажар у нафтовых крыніцах „Standart Oil Co“. З мэтай зьліквідаваньня пажару выслана палёвая артылерыя, якая снарадамі з гармат закідае вялізныя нафтовыя крыніцы Матар'яльныя страты аграмадны.

Просьба аб казьні.

Дэпутат штату Коломбія, у Амэрыцы, Максом Гроу падаў да ўраду просьбу, каб яго publічна казьнілі на электрычным крэсьле. Ніякага праступку ён не зрабіў і казьнь яго павінна быць толькі вышэйшай мерай пратэста проці сьмертнае казьні.

Гэтую дзіўную просьбу папярэдзілі бурныя дэбаты ў Колюмбійскім сэнаце „аб родзе казьні, які трэ' ужываць да цяжкіх праступнікаў“. Большасьць была за казьнь пры помачы электрычнага крэсла, знаходзячы гэты спосаб найбольш гуманным і недарагім. Гроу горача пярэчыў і проці гэтае «электрафікацыі», і проці сьмертнае казьні наагул. Але ён застаўся ў меншасьці. Рэзультатам было ўзмацненьне нэрвовага разстройства, з якім ня могуць справіцца дактары і якое пабудзіла Гроу прасіць сабе у свайго ўраду „скорай і лёгкай“ сьмерці.

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

= **Комуністычны плякат.** 17-га жніўня нараніцы на Кіеўскай вул. у Вільні знойдзен вісеўшым на электрычных правадох комуністычны плякат з надпісам на польскай мове.

= **Павышэньне Камісара Ураду на м. Вільню.** Па чутках, мін. ўн. справаў п. Рачкевіч запрапанаваў Камісару Ураду на м. Вільню п. Вімбору становішча віцэ-міністра ўн. справаў, ці дарэктара дэпартамэнту па акраінных справах.

= **173 вагоны польскіх марак.** Старыя польскія папяровыя маркі, выбраныя з абароту, былі складзены ў 173 жел.-дар. вагоны і атпраўлены на дзьве папяровыя фабрыкі дзеля перарабкі. Адна з гэтых фабрык — Влоцлаўская — атрымала старых марак на намінальную вартасьць 500 трыльёнаў, з агульнай вагай у 1 мільён кілёграмаў.

Прыблізна такая-ж колькасьць старых крэдытак была зьнішчана на быдгошчскай папяровай фабрыцы.

Абедзьве фабрыкі заплацілі скарбу за гэту макулятуру 155,622 зл. Скарб атрымаў ад гэтае апэрацыі чыстай прыбылі 51,449 зл.

= **Аудыэнцыя у Міністра Унутраніх Справаў і Міністра Асьветы.** Старшыня Час. Бел. Рады А. Паўлюкевіч меў аудыэнцыю ў Варшаве ў міністра Ун. Спр. п. Рачкевіча, перад якім парушыў цэлы шэраг розных набалеўшых пытаньняў крэсоваго жыцьця і злажыў ад імя Рады адпаведны мэморыял. Адначасна п. Паўлюкевіч меў аўдыэнцыю у Міністра Асьветы, прад якім парушыў справу ўтварэньня дадатковых 11 этатаў на беларускіх вучыцельскіх курсах у Вільні для кандыдатаў Рады і Прасьветы з Навагрaдчыны, якія абмылкова не трапілі на курсы. Міністр прыхіліўся да просьбы Рады і даў загад аб павялічэньні ў Вільні этатаў на 11 асобаў для кандыдатаў Рады. Згодна просьбаў беларускіх гімназій Клецкае і Навагрaдзкае, прысланых да Час. Бел. Рады, п. старшыня прасіў аб урадовай субсыдыі для гэтых гімназій. На гэта п. міністр адказаў, што згаджаецца даць субсыдыю, але толькі тады, калі гэтыя гімназіі зробяцца „утраквістычнымі“. П. Паўлюкевіч адказаў, што на гэта ён не упаўнамочаны ад гімназіяў; аб варунках п. міністра давядзе да ведама педагогічных Радаў гімназій, якія будуць павінны самі прыняць рашэньне па гэтаму пытаньню.

= **Новая бел. газэта.** У Вільні пасьля нябожчыцы „Зоркі Беларуса“ пачало выходзіць „Жыцьце Беларуса“. Адказным рэдактарам ёсьць Я. Туркевіч, які падчас выбараў быў сябрам выбарчага камітэту саюзу пралетар'яту гарадоў і весак (комуністычны N 5). Вітаем! Гэта многа лепей, чымся ужываць на рэдактараў вучняў! І адкрыта і нікаму не шкадліва.

= **Беларускі тэатр.** У хуткім часе Бел. Тэатр, пад кіраўніцтвам п. Ф. Аляхновіча, выедзе на турнэ па Навагрaдчыне. Падробны плян турнэ будзе асобна пададзены ў нашай газэце.

Юрыдычныя парады.

Грам. Я. Бер — вічу. *Пытаньне:* Пры рабоце адарвала мне машынай 2 пальцы левай рукі. Лячуся на кошт пана. Ці маю права на што-небудзь за увечча і што рабіць?

Адказ: Права маеце, але ўсё залежыць ад таго, у якой меры прызнаюць дактары страту працаздольнасьці. Калі-б прызналі зусім непрацаздольным, дык мелі-б права на ўвесь заработак свой за 10 гадоў. Калі часьцічна — дык на такую часьць гэтага заробка, у якой вы страцілі працаздольнасьць. Па гэтай справе лепей самі прыедзьце ў Вільню—завядзём справу. Але перш за усё даведайцеся ад доктара, у якім стопню ён лічыць страту Вашай працаздольнасьці.

Грам. Мікалаю Б — ко. Бацька мае 4 дз. зямлі з будынкамі. Сямья складаецца з 5 чалавек (бацька з мачыхай, брат і я з жонкай). Да маёй жаніцьбы жылі разам. Цяперака не прымаюць мяне ў дом. Ці маю права на зямлю і як атрымаць?

Адказ. Права вы маеце, але, пакуль жывы бацька, ён поўны гаспадар маемасьці і змусіць яго каб вам, або другому сыну даў што колечы, калі ён гэтага ня хоча—ня можна. Старайцеся дайсьці да згоды. Іначай нічога ня зробеце.

Падп. П. Скр—ку. Есьць два вэксэлі: не запоўнены на 250 руб. і другі выпісаны, выданы у 1904 г. на 500 р. у залатой валюце. Па гэтаму другому вэксалю у 1917 г. заплочаны працэнты (6 ад сотні) за 1914 — 1916 г. г. Ці можна спагнаць і колькі разам %?

Адказ. Шкода, што ня пішаце ці на вэксалю на 250 руб. ёсьць дата яго выдачы. Калі няма, а будзе спрэчка, дык за дату выдачы яго можа лічыцца год, які ёсьць на водных літарах вэксаля і можа стацца—калі год стары— што гэты доўг ужо пагашаны даўнасьцяй (10 гадоў). Другі — на 510 р., дзякуючы таму, што аплочаны % — добры. Наагул на прадваенных вэксалях можна атрымаць доўг 6%. Пераразоўваюцца гэткія даўгі на аснове „Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 maja 1924 o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych“. Згодна з нормамі гэтага распараджэньня, па вэксалю на 500 руб. з 6% вам да 1.I 1925 г. прычытаецца 196,84 злотых. % за 1925 г. ужо налічваюцца ад гэтай сумы. За 250 руб. сума раўняецца 66,50 злотым. Нармальны % — 6 гадовых, але неведома за колькі часоў браць і дзеля таго калі й будзе прысуджана, дык тольк ад часу прад'яўленьня позвы. Блянк гэтага вэксалю можаце выпаўніць самі, згодна з варункамі, на якія грошы былі пазычаны. Позву (іск) па суме падайце да Міравага Судзьдзі.

Чытачу І. Тарыка. На вашае пытаньне нельга даць адказу, бо ня ведама: ці хто небудзь *з вас* карыстаецца зямлёй з фальварку, *ці нехта чужы*; ці ўвесь фальварак дагэтуль у сялян, якім быў падзелены, ці адабраны; бацька зрокся зусім ад ўсякіх правоў на фальварак, ці толькі на карысьць двух старшых сыноў. Як і хто *фактычна* карыстаецца зямлёй у вёсцы? Наагул—трэба болей ясна пісаць і паказываць фактычны стан рэчаў, бо іначай адказ даць не магчыма. Напішыце дадаткова па вышэйдадзеным пытаньням.

Рэдактар-Выдавец **Язэп Салавей**

Друкарня „Lux“, вул. Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.